

Den Haag, 1 februari 2017

U heeft mij om een reactie gevraagd op het manifest License to Heal¹. Het manifest is geschreven door verschillende samenwerkende Politieke Jongeren Organisaties & partners.

Inhoud manifest

In het manifest wordt onder andere het volgende aan de orde gesteld. Beperkte toegang tot medicijnen is een wereldwijd probleem. Essentiële medicijnen zijn voor een derde van de wereldbevolking onbereikbaar. Dit is niet alleen een probleem van ontwikkelingslanden. Ook in ontwikkelde landen, zoals Nederland, is de toegang tot medicatie in gevaar. De beperkte toegankelijkheid van medicijnen wordt veroorzaakt door het huidige model van geneesmiddelenontwikkeling. Dit is gebaseerd op marktexclusiviteit door middel van patenten. Farmaceutische bedrijven kunnen op basis van dit systeem een monopoliepositie verkrijgen en hun prijzen kunstmatig hoog houden. De hoge prijzen van specialistische medicatie dreigen ervoor te zorgen dat patiënten niet de geneesmiddelen krijgen die ze nodig hebben en zetten ziekenhuisbudgetten onder druk.

De samenwerkende Politieke Jongeren Organisaties hebben dit manifest geschreven in de overtuiging dat medicijnen en andere medische producten toegankelijk moeten zijn voor iedereen. Om algemene toegankelijkheid te kunnen bewerkstelligen moeten alle stakeholders van de ontwikkeling van geneesmiddelen hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen. Gezien het feit dat in het huidige systeem stakeholders deze verantwoordelijkheid niet kunnen of niet willen nemen, dient de overheid kaders te stellen.

Uiteindelijk vinden de organisaties die dit manifest onderschrijven dat een duurzaam financieringsmodel ontwikkeld moet worden dat zowel de toegankelijkheid als de innovatie van geneesmiddelen vergroot. In het manifest dragen de organisaties een aantal oplossingen aan dat bijdraagt aan het creëren van een dergelijk model en bouwen zij voort op de geneesmiddelenvisie van VWS.

Zij vinden dat voor resultaat op de lange termijn de overheid in samenwerking met kennisinstellingen voorwaarden moet verbinden aan collectieve financiering van medisch wetenschappelijk onderzoek en de ontwikkeling van geneesmiddelen. Voor resultaat op de korte termijn moeten er heldere voorwaarden worden gesteld aan opname van geneesmiddelen in het basispakket, bij voorkeur in Europees verband.

Algemene reactie

Nederland kent op dit moment een brede toegankelijkheid tot farmaceutische zorg, patiënten kunnen in bijna alle gevallen rekenen op de geneesmiddelen die ze nodig hebben. Deze toegankelijkheid en beschikbaarheid staan echter onder druk. Het doet mij daarom goed dat ook deze jongerenorganisaties zich hebben gebogen over de toegankelijkheid van geneesmiddelen. En dat zij zich verdiepen in de problematiek om geneesmiddelen toegankelijk te houden en hier ook voorstellen voor doen. De jongerenpartijen geven daarmee een grote betrokkenheid aan.

¹ https://www.licensetoheal.nl/files/manifest_v1.pdf

Dat vind ik heel belangrijk en ik juich dat ook van harte toe. De jongerenpartijen geven aan dat zij voortbouwen op mijn geneesmiddelenvisie.

Veel van de voorstellen die in het manifest gedaan worden kan ik ook onderschrijven en passen binnen mijn geneesmiddelenvisie. Met de voorstellen ben ik ook aan de slag. Echter, en de schrijvers van het manifest hebben hier ook oog voor, het dossier is complex. Beoogde oplossingen zijn sneller opgeschreven dan gerealiseerd. Zeker omdat sommige oplossingen internationaal uitgewerkt moeten worden en we ook afhankelijk zijn van medewerking van andere lidstaten in Europa.

Voorgestelde oplossingen hebben ook impact op de farmaceutische industrie.

Dit is logisch. Ik wil wel aangeven dat de farmaceutische industrie internationaal opereert. Nederland is 1 tot 2 procent van de wereldmarkt. Dit betekent niet dat ik een kritische discussie met de industrie schuw. Integendeel. Ik ga deze discussie voortdurend met hen aan. Bij het nemen van maatregelen moeten we wel rekening houden wat deze kunnen betekenen voor de toegankelijkheid van geneesmiddelen voor Nederlandse patiënten en het Nederlandse onderzoeksklimaat voor geneesmiddelen. Als het resultaat is dat onze patiënten geen toegang meer hebben tot dure geneesmiddelen, dan doen we het niet goed. Daarnaast is het van belang in gesprek te blijven met de industrie, omdat overheden en industrie elkaar nodig hebben om innovatieve geneesmiddelen voor patiënten beschikbaar te houden.

Ik zal nu ingaan op de voorstellen die in het manifest staan beschreven.

Collectieve financiering: licentievoorwaarden

In het manifest staat het voorstel beschreven om voorwaarden te stellen aan licenties van kennisinstellingen om de wereldwijde toegankelijkheid van geneesmiddelen die aan kennisinstellingen worden ontdekt te garanderen.

De organisaties wijzen erop dat bijvoorbeeld Technology Transfer Offices van deze instellingen voorwaarden hierover in hun licenties kunnen opnemen.

Ik deel de denkrichting van de jongerenorganisaties en heb ook in mijn visie geschreven dat ik kijk naar de voorwaarden die gesteld kunnen worden aan geneesmiddelenonderzoek met publiek geld. Ondermeer in mijn adviesaanvraag aan de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving² vraag ik hier aandacht voor. Ik heb de Raad verzocht daarbij te kijken naar het hele systeem van overheid – publieke kennisinstellingen, kleine en grote bedrijven, patiënten en hun behandelaars, gezondheidsfondsen en investeerders – dat een rol speelt bij geneesmiddelontwikkeling en prijsvorming.

De schrijvers van het manifest geven aan dat de toegankelijkheid van geneesmiddelen gegarandeerd moet zijn en tegelijkertijd de innovatie behouden moet blijven. Dit onderschrijf ik. Stappen op dit gebied moeten zorgvuldig genomen worden.

Kortom, mede op basis van het RVS-advies zal ik bekijken wat mogelijk is om verder te werken aan de voorwaarden voor licentievoorwaarden. Het onderzoek dat ik samen met de Minister van Economische Zaken doe naar de rol van beschermingscertificaten in relatie tot innovatie en een

² <https://www.raadrvs.nl/actueel/item/adviesvraag-ontwikkeling-van-geneesmiddelen>

soortgelijk onderzoek van de Europese Commissie dat op ons verzoek tijdens het EU-voorzitterschap is ingezet, zijn hierbij ook van belang.

Voorwaarden aan het basispakket

De schrijvers van het manifest geven aan dat de overheid heldere voorwaarden moet stellen aan de opname van geneesmiddelen in het basispakket. Deze voorwaarden moeten erop gericht zijn dat farmaceutische bedrijven zich maatschappelijk verantwoord gedragen door onder andere transparant te zijn over de kosten van onderzoek en ontwikkeling, de kostenopbouw van prijzen en door een verantwoorde winstmarge te hanteren. Tevens moet het geneesmiddel kosteneffectief zijn en een proportionele impact hebben op het budget.

Ik deel deze uitgangspunten. En deze uitgangspunten zijn grotendeels onderdeel van mijn beleid en een aantal sluit al aan bij de gehanteerde criteria voor opname van geneesmiddelen en behandelingen in het pakket van de basisverzekering. De kosteneffectiviteitsratio en de budgetimpact en prijs per behandeling zijn elementen die ik meeweeg in de keuze om over te gaan tot een prijsonderhandeling over een geneesmiddel. Een goede uitkomst van de prijsonderhandeling is randvoorwaardelijk aan opname in het pakket.

De farmaceutische bedrijven zijn internationale bedrijven met hoofdkantoren die in het buitenland gevestigd zijn. Het in Nederland vaststellen van bijvoorbeeld maximale winstmarges van bedrijven kan betekenen dat geneesmiddelen die we graag toegankelijk willen maken voor onze patiënten niet vergoed gaan worden, omdat de fabrikant zijn winstmarges niet wil verlagen. Ook is het inzicht in de opbouw van de prijs afwezig. Ik ben van mening dat we zowel verlaging van de winstmarges, als transparantie in de prijsopbouw alleen kunnen afdwingen als de inkopende landen de krachten bundelen en hierop samenwerken. Hier zet ik dan ook op in.

Toegankelijkheid tot medicijnen in ontwikkelingslanden

Naast bovengenoemde punten gaat het manifest in op de toegankelijkheid van geneesmiddelen in ontwikkelingslanden. Hier is toegankelijkheid tot geneesmiddelen nu al van heel andere orde. In het Lancet-artikel «Better life through medicine—let's leave no one behind»³ dat ik met mijn collega voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heb geschreven, hebben wij aangegeven waarom het huidige systeem onhoudbaar is. Later dit jaar organiseer ik samen met de WHO een conferentie over «fair prices» waarbij ook de toegankelijkheid tot geneesmiddelen in ontwikkelingslanden onderdeel zal zijn van het gesprek.

Afsluitend zie ik het manifest als een ondersteuning van het ingezette beleid. Ik dank de schrijvers voor hun inzet en zal hun manifest betrekken bij de verdere uitwerking van de geneesmiddelenvisie.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
E.I. Schippers

³ <http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736%2816%2931905-5/fulltext>